

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN URZĘDOWY TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO I TOW. LEK. GALIC., ORGAN ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTWA LEKARZY POLSKICH W KIJOWIE, CHICAGO, DETROIT

CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH
WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE
LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO
ORGANU TOW. LEKARZY GALICYJSKICH I TOW. LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO
CZASOPISMO LEKARSKIE
ORGAN TOWARZ. LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KRÓLESTWA POLSKIEGO.
WYCHODZI CO SOBOTA.

Przedpłatę przyjmują w Krakowie Administracja i księgarnia S. A. Krzyżanowskiego, w Warszawie księgarnie Gebelnera i Wolfa, Wendego i Sp., nadto urzędy pocztowe austriackie i niemieckie.

Ogłoszenia przyjmuje Administracja. Cena ogłoszeń: 70 halerczy za wiersz petlitowy lub jego miejsce.

Przedpłata wynosi: rocznie K 60— półrocznie 30—, kwartalnie K 15—.

Jeden numer osobno kosztuje 1.20 K

Redaktor główny: Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Komisyja redakcyjna: Przewodniczący: Redaktor główny. Członkowie: Dr W. Damski, prezes Tow. lek. krak.; dr A. Akerman, skarbnik Tow. lek., dr B. Wojciechowski, podskarbi komisji; dr Blassberg, prof. dr Browicz, prof. dr Krzyształowicz, prof. dr K. W. Majewski, prof. dr Rutkowski. Przewodniczący Podkomisyi redakcyjnej w Łodzi Dr S. Sterling (Piotrkowska 111).

Zjednoczone firmy DROBNER-KRAKÓW

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Dział medyczny: Plac Szczepański 1. 3. — Telefon 415. — Adres telegr.: Drobneruniwers

poleca

Instrumenty chirurgiczne.

Meble operacyjne.

Kompletne urządzenia lekarskie.

(Nowo urządzona wystawa medyczna na I p.)

Kosztorysy na żądanie.

Kosztorysy na żądanie.

Sanatorium dla chorób piersiowych

Dra K. DŁUSKIEGO W ZAKOPANEM.

Stale otwarte. — Przyjmuje pacjentów.

otwarto w Lecznicy Związkowej w Krakowie, ul. Garncarska 11. 191
EMANATORYUM RADOWE

CHOLÉÏNE

KAPSUŁKI GLUTENIZOWANE
z WYCIĄGU STAŁEGO ŻÓŁCI WOŁOWEJ
4 do 6 KAPSUŁEK DZIENNIE.

CAMUS

CHOROBY WĄTROBY
ZAPALENIE KISZKI GRUBEJ
ZAPARCIE

CHOLÉÏNE CAMUS

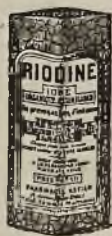
13. rue Pavée, PARIS (IVe)

PRÓBY i LITERATURA NA ŻĄDANIE
PP. LEKARZY

RIODINE

$(C^{19}H^{33}O^{31}H)^3 C^3 H^5$

JOD ORGANICZNY PRZYSWAJALNY

NAWET W DUŻYCH DAWKACH NIE
WZBUDZAJĄCY OBAWY RÓWIKŁAŃ

STWARDNIENIE TĘTNIC,
DNA, GOŚCIEC, OTYŁOŚĆ,
CHOROBY SKÓRNE.

2 do 6 PERŁEK DZIENNIE POD KONIEC JEDZENIA.

KOLA ASTIER

ZIARNISTA — ROZPUSZCZALNA

REGULUJE SERCE, POBUDZA UKŁAD MIĘŚNIOWY

ŚRODEK
PRZECIWNEURASTENICZNY

DWIE ŁYŻECZKI OD HERBATY
NA DOBĘ.

SPRZEDAŻ WE WSZYSTKICH APTEKACH.

LABORATOIRE: ASTIER 45. Rue du Docteur Blanche PARIS.

PRÓBY i LITERATURĘ DOSTARCZA FILIA ASTIER, WARSZAWA ZŁOTA 27.

PRZEGLĄD LEKARSKI

ORGAN TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO KRAKOWSKIEGO, TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH, ZWIĄZKU POLSKIEGO LEKARZY I PRZYRODNIKÓW W PETERSBURGU, TOWARZYSTW LEK. POLSK. W KIJOWIE, CHICAGO I DETROIT, CZASOWO ORGAN OBU IZB LEKARSKICH GALICYJSKICH, WYDAWANY CZASOWO TAKŻE W ZASTĘPSTWIE »LWOWSKIEGO TYGODNIKA LEKARSKIEGO« ORGANU TOWARZYSTWA LEKARZY GALICYJSKICH I TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO LWOWSKIEGO, ORAZ »CZASOPISMO LEKARSKIE« ORGAN TOWARZYSTW LEKARSKICH PROWINCYONALNYCH KROLESTWA POLSKIEGO.

Redaktor główny: Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Z oddziału chorób wewnętrznych szpitala krajowego w Sarajewie.

Ze spostrzeżeń klinicznych o grypowym zapaleniu płuc w czasie epidemii grypy w r. 1918/19.

Podał

Prof. Dr L. Korczyński.

(Ciąg dalszy).

Z góry już oczekiwać można, że rozległe zmiany zapalne w najdrobniejszych oskrzelach i w miąższu płucnym wywierają znaczny wpływ na narząd krążenia tem bardziej, że w grę wchodzi równocześnie działanie nader silnych jądów drobnoustrojowych. Wspomnieliśmy o niem już wyżej, mówiąc o wybroczynach skórnych. Wpływ tych dwóch szkodliwych czynników odbija się bardzo wyraźnie na tętnie. Z zachowania się jego wyczytać można z jednej strony następstwa niedowładu naczynioruchowego, z drugiej osłabienia mięśnia sercowego. Tętno przyspiesza się w większości przypadków zapalenia płuc grypowego niezwykle znacznie, staje się przytem miękkie i małe. Zachowaniem swem przypomina tętno, spostrzegane w cięższych przypadkach płonicy, niekiedy także błonicy. Tętna stosunkowo wolne należą do rzadszych zjawisk.

O stopniu przyspieszenia daje pojęcie zamieszczone niżej zestawienie, w którym zwrócono uwagę także na stosunek między wysokością ciepłoty i częstością uderzeń serca (zob. Tabl. V). Liczby wpisane w najniższej rubryce oznaczają ilość spostrzeżeń, w których daną częstość tętna notowano. Przypadków znajdujących się u kresu życia nie uwzględnialiśmy, z łatwo zrozumiałych przyczyn, zupełnie.

Jeśli już z zachowania się tętna bardzo często wyczytać można, że serce nie pracuje z należytą siłą, to tem wyraźniej stwierdzić się to daje przez określenie jakości tonów sercowych, zwłaszcza tonów rozkurczowych nad wielkimi naczyniami i przez oznaczenie rozmiarów słumienia serca. W ciężkich przypadkach tracą tony już bardzo rychło właściwy przytakt, rytm tonów naśladuje t. zw. rytm płodowy (embryokardja), serce rozszerza się, przedewszystkiem w zakresie komory prawej, która cierpi tu najwięcej, wymiar poprzeczny słumienia zwiększa się, niezadko bardzo nawet znacznie. Nic też dziwnego, że z rozszerzeniem serca spotykaliśmy się tak bardzo często przy sekcjach zwłok chorych, zmarłych na grypowe zapalenie płuc i że w mi-

śniu sercowym widywaliśmy prawie zawsze nader wybitne znamiona zwyrodnienia miąższowego.

Drugim z rzędu narządem, który w przebiegu grypowego zapalenia płuc wcale często podlega zmianom, dającym się wykryć przez badanie kliniczne, są nerki. Chodzi tu po prostu o uszkodzenie miąższu, spotykane w toku najrozmaitszych chorób zakaźnych i poczytywane za następstwo działania trucizn drobnoustrojowych. Wyrazem klinicznym uszkodzenia jest t. zw. gorączkowy białkomocz, z którego w danych warunkach rozwinać się może choroba Brighta w postaci określonej mianem nefrozy. Z tego rodzaju gorączkowym białkomoczem spotkaliśmy się u 50 chorych. Poza tem rozwinęło się u jednego chorego ostre krwotoczne zapalenie nerek, u drugiego, który już przedtem cierpiał na chorobę Brighta, powstało ropne zapalenie miedniczek nerkowych i samego miąższu nerkowego. Ogółem było więc w tej grupie 52 chorych, czyli 44.06% całego naszego materiału. Niepomyślnie zejście nastąpiło w 46 przypadkach. Śmiertelność wynosiła 88.46%. W drugiej grupie, mieści się 66 spostrzeżeń, w których białkomoczu nie spostrzegano. Zejść niepomyślnych było 17, śmiertelność wynosiła 25.75%.

Przytoczone w tej chwili liczby wskazują aż nadto wyraźnie, jak wielkie znaczenie dla oceniania przebiegu choroby i ostatecznego jej zejścia miało w czasie epidemii grypy badanie moczu. Czy było tak wszędzie i czy jest tak zawsze, nie wiem. Mogę tylko powołać się na nasze doświadczenia poczynione w czasie epidemii duru brzuszego w r. 1914/15. Białkomocz był i w tej także chorobie niekorzystnym objawem. Z chorych, u których go stwierdzono, zmarło 30.76%, z chorych bez białkomoczu tylko 3.34%.

Z innych szczegółów, odnoszących się do badania moczu zasługuje na wyróżnienie brak odczynu durowego Ehrlicha. Tkwi w tem poniekąd rozpoznawcze znaczenie. Zapalenie płuc grypowe przypomina wcale żywo ostrą gruźlicę płuc. Wspólność objawów polega na znacznej bardzo duszności, na sinicy, rozległym niezycie oskrzeli przy braku wyraźnych objawów zagęszczenia płuc, na znacznym przyspieszeniu tętna. Ale w gruźlicy spotykamy jeśli niezawsze, to w każdym razie niezmiernie często odczyn Ehrlicha, w zapaleniach płuc pochodzenia grypowego nie stwierdziliśmy go ani razu.

Skoro weszliśmy na pole objawów, złączonych ściśle z zakażeniem i z działaniem trucizn drobnoustrojowych, nie będziemy przerywać wątku tej rzeczy i streścimy także inne spostrzeżenia, odnoszące się do tej samej sprawy.

Na pierwszym miejscu należy się wzmianka śledzienie. Zachowanie się jej u chorych na grypowe zapalenie płuc i t. dz. jest niejednakowe. W niektórych przypadkach można już bardzo

TABLICA V.

Ciepłota najwyższa																		
między 38°—39° C.							między 39°—40° C.						między 40°—41° C.					
Liczba tętna najwyższa																		
90	100	110	120	130	140	150	90	100	110	120	130	140	150	170	110	130	140	150
do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do
100	110	120	130	140	150	160	100	110	120	130	140	150	160	180	120	140	150	160
3	6	15	10	2	2	2	2	2	8	7	16	9	2	1	1	2	1	4

rychło po wybuchu choroby wykazać zapomocą obmacywania obrzęk śledziony, zwykle miernego stopnia, połączony z bolesnością narządu przy ucisku. Niekiedy słyszy się nawet skargi na tępy ból w boku pod lewym łukiem żebrowym. Zbitością przypomina taka śledziona obrzęki spotykane u chorych na dur brzuszny. Z tego rodzaju obrzękiem spotykaliśmy się u 17 chorych. Częstość jego stosunkowa wynosiła 14·40%. W drugim szeregu spostrzeżeń można było wykazać zapomocą opukiwania większy obszar stłumienia śledziony. Liczby ich nie podajemy wprost z tego powodu, że wyników otrzymanych przez opukiwanie, nie uważamy za bezwzględnie pewne. Nierzadko zdarzali się wreszcie chorzy, u których śledziona zachowywała się zupełnie prawidłowo. Obszar stłumienia nie przekraczał tu granic, oznaczanych u ludzi zupełnie zdrowych.

Wyniki naszych klinicznych spostrzeżeń godzą się w zasadzie najzupełniej z wynikami badań sekcyjnych. Przy oglądaniu zwłok widywaliśmy niekiedy śledzionę obrzękłą, z mięszem rozplywającym się, wagi ponad 1/2 kilograma, obok tego obrzęki małego tylko stopnia, a nawet śledziony zupełnie nie powiększone. Od czego zależy takie zmienne zachowanie się, nie umiemy powiedzieć.

Badania krwi, wykonywane u bardzo wielu chorych, wykazywały w przypadkach, przebiegających pomyślnie, mniej lub więcej znaczną hiperleukocytozę z przewagą ciałek białych neutrochłonnych. Przewaga ta nie była jednak nigdy tak zupełnie bezwzględna, jak w przypadkach włóknikowego zapalenia płuc. Niekiedy wynosiła odsetkowa ilość neutrochłonnych leukocytów nie wiele więcej, niż w stanach prawidłowych.

W przypadkach, przebiegających niepomyślnie, bywały zupełnie takie same zmiany tylko w okresie początkowym. W późniejszym okresie, zwłaszcza ku końcowi sprawy, wykazywały badania wyraźne zmniejszanie się ilości ciałek białych, głównie na koszt leukocytów neutrochłonnych. Dochodziło nawet do tego, że ilość limfocytów sięgała wcale znacznie ponad prawidłową granicę. Przydawało się to zwłaszcza w przypadkach nacechowanych posocznicowatym przebiegiem.

Współudział opłucnej w sprawie zapalnej objawiał się obfitszem pojawianiem się monocytów czyli ciałek białych przechodnich i wielkich leukocytów jednojądrzastych.

Podobnie, jak w każdej prawie cięższej i dłuższej trwającej chorobie zakaźnej, nie brak także w przebiegu grypy, w szczególności w przebiegu grypowego zapalenia płuc, mniej lub więcej znacznych zaburzeń w zakresie narządu pokarmowego. Szereg ich rozpoczynają zmiany, dotyczące błony śluzowej jamy ust.

Do zjawisk wcale pospolitych należy rozpułchnienie dziąseł, u chorych źle pielęgnowanych sadzowaty osad, pokrywający obsadę zębów. Niekiedy widywaliśmy małe krwawienia z dziąseł. Bardzo cechujące wejrzanie przedstawia podniebienie i tylna

ściana gardła. Niemal w każdym przypadku dostrzedz tu można poroszerzane drobne naczynia, snujące się gęstą siecią po powierzchni błony śluzowej; u wielu chorych nadto punktowate, wyjątkowo większe wybroczynki. Rzadziej, ale bynajmniej nie rzadko widywaliśmy zapalenie gardła ze znacznym obrzękiem i silnym zaczerwienieniem błony śluzowej, z powiększeniem i z bolesnością migdałków. Taki obraz spostrzegano u 30 chorych, a więc w 25·42%. W jednym z tych przypadków znajdował się na migdałku nalot błonicy, w drugim stwierdzono zapalenie mieszkowe.

Niemniej wyraźne objawy nieżytego zapalenia okazuje język. Z wyjątkiem zakażeń, przebiegających pod łagodną postacią, można było zawsze zresztą stwierdzić, że język jest nieco obrzękły, pojemniejszy, często suchy, obłożony brudnym sadzowatym osładem. Nierzadko widywaliśmy powierzchnię malinową, albo raczej, przy powszechnej sinicy, podobną z wejrzania do niezupełnie dojrzałych ostrężyn.

Nieżytowe zmiany w gardle bywały niekiedy tak znaczne, że sprowadzały u niektórych, bardziej wrażliwych chorych dławienie i pobudzenie do wymiotów. Poza tem zdarzały się przypadki, w których źródłem wymiotów były zmiany w samym żołądku. Naliczyliśmy ich 7 = 5·93%. W trzech z nich stwierdzono parę razy w wymiocinach znacznie większą przymieszkę krwi, której pochodzenie rozjaśniło badanie pośmiertne, wykazując rozległe wybroczyny w błonie śluzowej żołądka.

Znacznie częściej przydawały się powikłania z ostrym nieżytem jelit. Cechujące je bole w brzuchu i biegunki ze stolcami, zawierającymi śluz, niekiedy z domieszką krwi, stwierdzono u 17 chorych, czyli 14·40%. W jednym z tych przypadków sprawiły stolce wrażenie wypróżnień czerwonych.

Zaburzenia ze strony narządu pokarmowego nadawały chorobie odrębne do pewnego stopnia piętno, stwarzały obrazy znanych z dawniejszych opisów żołądkowo-jelitowych postaci grypy. W naszych spostrzeżeniach miały one dla przebiegu choroby tem większe znaczenie, że łączyły się z ciężkiem już jako takie powikłaniem, z zapaleniem płuc. Nie dziw wobec tego, że wszystkie te przypadki zakończyły się śmiercią chorych.

Już te szczegóły z symptomatologii grypy, powikłanej zapaleniem płuc, o których mówiliśmy dotychczas, składają się na obraz ciężkiej choroby. Wrażenie potęgują jeszcze bardziej objawy ze strony układu nerwowego. O jednym z nich, o bólach głowy, uczyniliśmy wzmiankę na wstępie naszego sprawozdania. Z wyjątkiem bardzo nielicznych lekkich przypadków, wszędzie zresztą słyszeliśmy skargi w tym kierunku. U niektórych chorych stanowiły bole głowy jeśli nie najprzykrejszy, to w każdym razie jeden z najbardziej przykrych objawów, zwłaszcza wtedy, gdy miały cechy nerwobólów. Powtarzające się szarpanie w czaszce, połączone z uczuciem tętnienia i próżni w mózgu, oraz z zupełnem osłabieniem władz umysłowych, sta-

Cecha fabryczna ogólna.

LABORATORJUM
CHEMICZNE

MAGISTRA KLAWE.

10, PLAC TRZECH KRZYŻY, WARSZAWA.

Cecha fabr. dla organoprepar.

Medicamenta biologica.

**ORGANOTERAPEUTICA
VARIA, ZYMAZA, OVO-
LECITHINUM, VACCINAE
BACTER.**

Medicamenta
chemica pura.

CALCINA pura et synthetica, ARGOCOL (Arg. Colloidal), BOROTROPIN, CARBO LIGNI chem. pur., ICHTALBUMIN (Ichtalbin).

Medicamenta ad inj.
subcut. sterilis.

Medicamen. natural.
Salia Miner. effervescent. in tabletis.

Medicamenta composita.

**HEMOGEN, GOMETOL,
HEMORIN, CARBOSAL,
CARBOTAN, NASALIN,
DYSENTEROL.**

LITERATURA NA ŻĄDANIE GRATIS.

wało się wprost torturą, zwłaszcza dla chorych inteligentnych. Nieznośną była przytem przeculica słuchowa i wielka wrażliwość na światło.

Dalszym wyrazem zmian w ośrodkowym układzie nerwowym były zamroczenia przytomności, potęgujące się aż do zupełnej jej utraty. Że nie brakowało przytem różnego rodzaju majaczeń, zwidywań, gwałtownych zrywań się z łóżka i innych t. p. objawów nieprzytomności, jest samo przez się zrozumiałe.

Za miarę częstości zaburzeń, o których mówimy, służyć może liczba 86 przypadków, w których je zauważono. Oznacza to 72-88%. Z tak wysoką odsetkową liczbą spotkać się można zaledwo podczas ciężkich epidemii nagminnego zapalenia opon mózgowordzeniowych, duru osutkowego lub — i to bardzo wyjątkowo — duru brzuszego.

Parę uwag poświęcić jeszcze trzeba gorączce, towarzyszącej grypowemu zapaleniu płuc. Odłożyliśmy je na koniec, aby w związku ze spostrzeżeniami o przebiegu ciepłoty zdać sprawę także o trwaniu i zejściu choroby.

W pierwszym rzędzie obchodzi nas typ gorączki. Przypomina on w zasadzie typ, cechujący włóknikowe zapalenie płuc. A więc i tu także, zwykle po dreszczu, wznosi się ciepłota szybko w górę i osiąga bardzo rychło znaczną wysokość. Gorączka między 40 i 41° C. należy do zjawisk zupełnie pospolitych. W dalszym ciągu choroby występują tylko małe wahania. Amplituda ich nie wynosi zazwyczaj więcej jak 1° C. Typ zwalnający, z wahaniami przekraczającymi 1° C. zdarza się rzadko. Gorączki przepuszczającej nie spostrzegaliśmy w przypadkach, kończących się pomyślnie, ani razu w czasie największego nasilenia sprawy zapalnej. Widywalimy ją dopiero pod koniec choroby w czasie wolnego, przez parę dni trwającego opadania gorączki, i to prawie zawsze z towarzyszeniem powtarzających się, mniej lub więcej obfitych potów. Wyraźnie przepuszczającej, a przynajmniej silnie zwalnającej tor gorączki cechował powikłania zapalenia płuc z ropnym zapaleniem opłucnej.

Okres gorączki bywał rozmaicie długi, trwał najmniej kilkanaście dni, niekiedy przeciągał się do paru, a nawet kilku tygodni. I tak trwała gorączka u chorych, którzy wyzdrowieli:

w 8 przypadkach	od 12—15 dni
» 16 »	» 16—20 »
» 14 »	» 21—25 »
» 9 »	» 26—30 »
» 1 przypadku	» 43 »
» 1 »	» 48 »
» 2 przypadkach	po 54 »

Nadmiernie długie trwanie gorączki zależało zawsze od tworzenia się coraz to nowych ognisk zapalnych lub od wikłającego zapalenia opłucnej przyrody ropnej.

Powrót ciepłoty do stanu prawidłowego nie oznacza jeszcze bynajmniej sam przez się końca choroby i zupełnego wyzdrowienia. Zmiany w płucach ustępują zazwyczaj bardzo powoli, w każdym razie znacznie wolniej, aniżeli się to dzieje zwykle po krytycznym opadnięciu ciepłoty w zapaleniu płuc krupowym. U niektórych chorych, względnie ozdrowieńców, utrzymują się resztki zapalenia niezwykle nawet długo. Niekiedy rozwija się włókniste zwyrodnienie płuca lub przewlekłe zapalenie miąższowe.

W przypadkach, kończących się śmiercią chorych, miewa ciepłota również cechy gorączki stałej, lekko zwalnającej (continua-remittens). Tor jej zmienia się dopiero z chwilą, gdy tkanka płucna ulegnie martwicy i rozpadowi. Zjawia się wtedy tor wybitnie zwalnający lub wprost przepuszczający, właściwy stanowi ropniczemu. Nierzadko nastaje wtedy złowróźbne obniżanie się ciepłoty wśród rozplywnych, zimnych potów — objawy, spotykane niemal stale w ostatnich dniach życia chorych, umierających w późniejszym okresie choroby.

Śmierć w zapaleniu płuc grypowym przychodzi zresztą w rozmaitych okresach sprawy. Niekiedy chorzy giną już po paru dniach, inni po znacznie dłuższym czasie. Wspominaliśmy już o paru chorych, którzy zmarli w 3. dniu choroby. Przytaczanie szczegółowych dat o terminie śmierci wszystkich naszych chorych, zmarłych na zapalenie płuc, wydaje mi się zupełnie zbędne.

Zaznaczyliśmy już na wstępie, że przeważna część naszego materiału grypowego pochodziła z tego okresu czasu, w którym epidemia odznaczała się niezwykle wielką złośliwością. Wyróżniając się zjadliwością była nie tylko uderzająco wielką liczbą chorych z zapaleniem płuc, ale także wielką wśród nich śmier-

telność. Z pośród 118 takich chorych zmarło 63. Oznacza to więcej niż połowę, dokładnie 53-39%.

(Dokończenie nastąpi).

W sprawie wydawnictwa »Przeglądu lekarskiego«.

Wszystkie wydawnictwa polskie, zwłaszcza naukowe, stanęły w r. b. przed olbrzymimi i ciągle jeszcze rosnącymi trudnościami. Drożyzna druku i papieru zmusza wiele czasopism do zamknięcia wydawnictwa lub znacznego zmniejszenia przy równoczesnym wielokrotnym podniesieniu ceny.

»Przegląd lekarski« z największym tylko wysiłkiem trudności te dotąd pokonywał, i to jedynie dzięki wielkiej ofiarności kolegów i jednorazowemu zasiłkowi rządowemu, który otrzymały wszystkie polskie czasopisma lekarskie. Mimo to niepodobna było ani uniknąć tak znacznej redukcji wydawnictwa, że udaremniała mu ona należyte spełnianie zadania, ani zapewnić »Przeglądowi« trwałych warunków istnienia.

Wobec grożącego upadku postanowiło Towarzystwo lekarskie krakowskie, po wyczerpujących rozprawach w komisjach i na dwu posiedzeniach plenarnych, wszelkimi siłami podtrzymać »Przegląd lekarski«, a zarazem starać się tak go zreformować, żeby lepiej spełniał swe zadania, niż w roku ubiegłym. Jedyną pozostałą jeszcze drogą dla podtrzymania naszego pisma było podniesienie wkładek członków Towarzystwa, ponieważ według statutu każdy członek Towarzystwa musi pobierać czasopisma Towarzystwa, a Towarzystwo musi za każdego członka pokrywać koszt tych wydawnictw. Dla ulepszenia zaś treści i formy »Przeglądu lekarskiego« wzmocniono komisję redakcyjną pięciu jeszcze członkami.

W r. 1920 ma »Przegląd lekarski« wychodzić raz na miesiąc (w połowie miesiąca), naprzemian z »Tygodnikiem lekarskim lwowskim«, wychodzącym również raz na miesiąc, tak że członkowie Towarzystwa lekarzy galicyjskich, krakowskiego i lwowskiego otrzymywać będą co dwa tygodnie raz »Przegląd«, drugi raz »Tygodnik«. Przez przeobrażenie w miesięczniki zyskują oba pisma możność lepszego rozwinięcia strony redakcyjnej.

Czasopiśmiennictwo polskie musi przetrwać terazniejsze przesilenie, jeżeli cała przyszłość medycyny polskiej nie ma ponieść wielkich szkód. Dlatego ufamy głęboko, że czytelnicy naszych czasopism, a w pierwszym rzędzie członkowie Małopolskich Towarzystw lekarskich, nie cofną się przed znacznymi nawet ofiarami, aby tylko dopomóżdż swym czasopismom do doczekania pomyślniejszych warunków bytu i rozwoju.

Zarząd Towarzystwa lekarskiego krakowskiego
i Komisja redakcyjna »Przeglądu lekarskiego«.

Wiadomości bieżące.

— Towarzystwo lekarskie krakowskie wybrało na posiedzeniu w d. 17. XII. 1919 następujący zarząd na r. 1920: Prezes prof. Dr Rosner, wiceprezes prym. Dr Kostrzewski, sekretarz stały (do końca kadencji t. j. na rok) doc. Dr Zubrzycki, sekretarz doroczny Dr Szymanowicz, skarbnik (na 3 lata) ponownie Dr Ackerman, gospodarz domu (na 3 lata) ponownie doc. Dr Seńkowski. Bibliotekarz pozostaje w urzędzie do końca r. 1920 redaktor i administrator »Przeglądu lekarskiego« pozostają w urzędzie do końca r. 1921. Do komisji redakcyjnej »Przeglądu lekarskiego« zostali wybrani: Prof. Dr Browicz, doc. Dr Bujak, Dr Blassberg, Dr Glassner, prof. Dr Horoszkiewicz, prof. Dr Majewski, Dr Markowa, prof. Dr Piltz, prof. Dr Rutkowski, doc. Dr Walter. Delegacye do Towarzystwa lekarzy galicyjskich wybrano w składzie dotychczasowym.

— W Warszawie zaczęło wychodzić czasopismo »Czerwony Krzyż«, jako organ Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, a pod redakcją Dr Józefa Zawadzkiego.

— Dr Józef Pawiński z Warszawy został wybrany członkiem Akademii lekarskiej w Paryżu. (Gaz. lek. 43).

— W kwietniu b. r. powstało we Włocławku Stowarzy-

szenie lekarzy kujawskich pod przewodnictwem Dr Sawickiego. (Gaz. lek. 43).

— Z chorób zakaźnych stwierdzono w Łodzi od 7. do 13. XII. przypadków duru plamistego 23 († 3), brzuszego 22 († 5), powrotnego 3, czerwonki 4 († 3), płonicy 21 († 3), błonicy 3; z gruźlicy zmarło 25. Dyrektor Okr. Urz. zdr. Dr Skalski.

— W Lublinie stwierdzono w październiku 1919 przypadków duru brzuszego 27 († 1), plamistego 37 († 3), powrotnego 15, ospy 2 († 1), czerwonki 16 († 2), płonicy 8 († 2), błonicy 2

Chorych na dur plamisty było w r. 1916 — 1802 († 7'22%), w r. 1917 — 232 († 7'53%), w r. 1918 — 592 († 8'05%), a przez 10 miesięcy 1919 — 1335 († 10'98%).

Naczelnny lekarz m.: Dr W. Garbaczewski.

Odpowiedzialny redaktor:
Prof. Dr Kazimierz Majewski.

MEBLE LEKARSKIE

stoły, umywalnie, krzesła ginekologiczne, szafki na instrumenta, stoliki i t. p.

w wielkim wyborze

po cenach konkurencyjnych

polecają

153

STANISŁAW BARAN I Ska

Kraków. Sławkowska 6. Kraków.

ZAWIADOMIENIE

FIRMY

DROBNER-KRAKÓW

Nadeszły

Jedwabne katetery i sondy.
Platynowe nożyki do szczerpienia.
Krażki maciczne „Prolaps“.
Platyno-irydowe igły do iniekcji.

135

MEBLE OPERACYJNE.

Wysyłka natychmiastowa.

DOM ZDROWIA

Konc. przez Namiestnictwo
Zakład leczniczy prywatny
w Krakowie
ul. Słomiradzkiego 1. — Tel. 67.

W r. 1906 rozszerzony i zasadniczo przekształcony, uległ w r. 1911 dalszemu znacznemu powiększeniu i udoskonaleniu.

Przyjmuje przypadki chirurgiczne, położnicze, ginekologiczne i inne, z wyłączeniem chorób zakaźnych i ciężkich nerwic 281

Leczenie sztucznym słońcem górskim.
Prospekty na życzenie.

AMPULAE STERILIS. SUBC.

Inj. TRIPLEX I. II. III. Gessner

Dragèes TRIPLEX Gessner

o składzie: Strichnin. nitr. Natr. kakodylic. Gallic. et Natr. glycerinofosforicum.

oraz

Dragèes TRIPLEX c. Ferro Gessner

o składzie: Strichnin. nitr. Natr. kakodylic. Gallic. et Ferrum glycerinofosforic.

215

poleca

Mag. Farm. JAN GESSNER dawniej E. Gessner

APTEKA i LABORATORYUM FARMACEUTYCZNO-CHEMICZNE

WARSZAWA, ALEJE JEROZOLIMSKIE 25.

DESINFEKTORY (Odwszarki) suchym powietrzem i parą stałą i przewoźne

Łaźnie i Parówki oraz wszelkie urządzenia w zakresie higieny wchodzące dla Szpitali, Klinik i Sanatoryów poleca

Inż. MARYAN STARK i Ska

I. Małopolska wytwórnia urządzeń sanitarnych — Kraków, Lubomirskiego 29.

232

NOWO OTWARTA PERFUMERYA

NAJWIĘKSZY WYBÓR

MYDEŁ, PERFUM

ORAZ

ARTYKUŁÓW KOSMETYCZNYCH
KRAJOWYCH, FRANCUSKICH,
ANGIELSKICH, AMERYKAŃSKICH

i t. d.

159

ARTYKUŁY HIGIENICZNE.

ARTYKUŁY GOSPODARCZE.

LESERKIEWICZ i Ska KRAKÓW

PLAC SZCZEPAŃSKI 2.

znany naturalny wzmacniający środek dyetetyczny, zawierający lecytynę
o przepysznym smaku

Dra A. WANDERA W BERNIE (SZWAJCARYA)

już nadeszła i jest do nabycia we wszystkich aptekach i drogueryach

OWOMALTYNA składa się wyłącznie z Extractum maiti „Wander“,
świeżego mleka alpejskiego, świeżych jajek i kakao.

Wobec wysokiej wartości odżywczej (432 kalorye dla 100 gramów preparatu) Owomaltyna jest odpowiednim środkiem odżywczym
we wszystkich stanach osłabienia, w chorobach gorączkowych, chorobach żołądka, w gruźlicy, neurastenii etc.

Literaturę i próbki wysyła WP. Lekarzom na żądanie:

Jeneralny przedstawiciel na Małopolske, Śląsk i Poznańskie

160

HENRYK LAUB, Kraków, ulica Bonerowska L. 10.

PREZERWATYWY RYBIE

Originalna francuska
Guma SPECYJALNA MARKA Sigi
 PRAWZASTRZE DO NABYCIA W APTEKACH I DROGUERYACH
 GŁÓWNY SKŁAD TYLKO W WIEDNIU L. KRUGERSTRASSE 2
 BERLIN N.W. TURASTRASSE 70 PARIS 10 RUE C. HAUTEVILLE LONDON E.C. 301 REED CROSS STREET

SKŁAD GŁÓWNY NA POLSKĘ:
J. LESERKIEWICZ, KRAKÓW
 RYNEK GŁÓWNY 11. 154
 FILIA: RZESZÓW, RYNEK 21.

PERFUMY i MYDŁA FRANCUSKIE oraz PRZYBORY TOALETOWE

POLECA

ALBA KRAKÓW, UL. SZCZEPAŃSKA L. 7. **ALBA**
 LWÓW, ULICA HALICKA L. 21. **ALBA**
 SPRZEDAŻ CZĘŚCIOWA I HURTOWNA. 158

ZAKŁAD WODOLECZNICZY I SANATORYUM Dra KUPCZYKA
 specjalisty chorób nerwowych
 Kraków, Szujskiego l. 9-11. Tel. 1295.
 Wskazania: Choroby nerwowe, żołądka i jelit, niedokrwistość, skaza moczanowa, cukrzyca, otyłość, ogólne osłabienie, choroby serca i naczyń krwionośnych. 152

Pabianickie Towarzystwo Akcyjne przemysłu chemicznego
 zawiadamia WW. PP. Lekarzy, że następujące wyroby:

Phytinum in capsulis operculatis

Phytinum liquidum, Lipoiodin tablettae 0.3x20, Salenal.

wprowadziło na nowo do handlu. Preparaty te nabywać można w każdej aptece.

Wyłączne zastępstwo fabryki powierzono nadal firmie

„Pharma“ Mr. B. Jawornicki sp. z ogr. odp. w Krakowie Długa 5,
 do której WW. PP. Lekarze łaskawie zechcą się zwracać z ewentualnem żądaniem literatury i prób. 206

JÓZEF LEIBLOWICZ

SKŁAD PRZYBORÓW DENTYSTYCZNYCH

KRAKÓW

LWÓW

RYNEK GŁ. 11, (DOM WENECKI)

UL. LUDWIKA KUBALI 3.

POLECA: KOMPLETNE URZĄDZENIA DENTYSTYCZNE,
 INSTR. OPERATYWNE I TECHNICZNE,
 WSZELKIE MATERIAŁY DENTYSTYCZNE

157

W NAJWIĘKSZYM WYBORZE. ZLECENIA PISEMNE USKUTECZNIA ODWROTNIE.

Dostawca klinik U. J. i Szpitali Wojsk Polskich

STANISŁAW BARAN i Ska

Fabryka instrumentów chirurgicznych
i weterynaryjnych

Kraków. Sławkowska 6. Kraków.

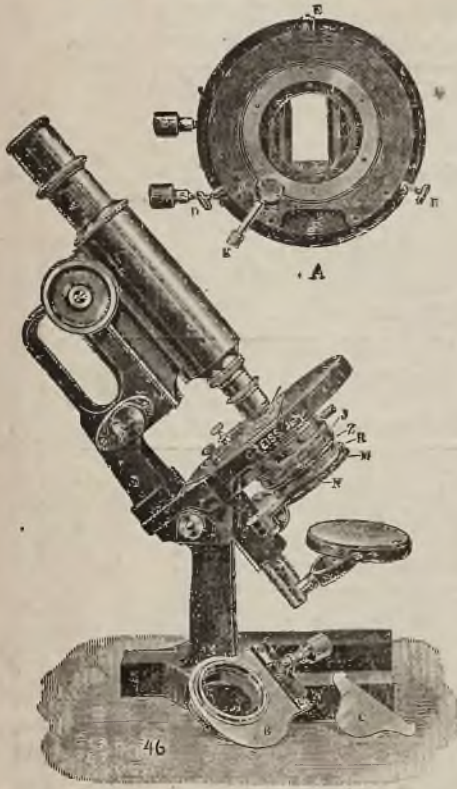
poleca po cenach fabrycznych

133 b

Mikroskopy Zeissa.
Aparaty ortopedyczne.

Aparaty elektromedyczne.

!!Specjalna naprawa lamp kwarcowych!!

Fabryka przetworów leczniczych Eugeniusza Matuli

w Radomyślu Wielkim poleca własne przetwory:

Kamphenol Prof. Dra Chlumsky'ego. Znakomity an-
tyseptyk przy
oży, ropowicach, ropniakach, czyrakach, przetokach gruczołowych i t. p.

Pilulae medic. Matula. Pilulae natr. arsenic. comp. Każda pigułka zawiera:
Natr. arsenic. 0.0005 Ferr. protokol. 0.05. Chinin.
hydr.-Calc. glycerin. phosphor. Extr. Colae spis. aa 0.03. Extr. nucis vom 0.005. Pulvis rhei q. s. Pigułk
te są otoczone cukrem. Wydaje się jedynie na przepis lekarski

Ferrophosphat (Syr. ferr. mangan. hypophosphor. comp.)

w działalności identyczny z syr. Fellowa, Dra Eggera itp.

Nieoceniony lek krzepiący w przypadkach niedokrewności, w cierpieniach narządu nerwowego, krzywicy, neurastenii, itp. Zawiera: Żelazo, mangan, wapień, potas, chininę, fosfor, strychninę, kwas i sole podfosforowe rozpuszczone w syropie. Skład chemiczny podany na każdej flaszcze. Ferrophosphat MATULI wydaje się jedynie w aptekach na przepis lekarski. — Sposób użycia: 2—3 razy dziennie łyżeczkę od kawy w 1/4 szklanki wody. Do nabycia we wszystkich aptekach.

Sapomenthol. (Maść Sapomentholowa).

207

Zawiera ciała lotne jak: Olejki eteryczne, kamforę, amoniak, alkohol, mentol itp., które przetrawiane na gorąco w maszynach parowych z mydłem, dają jednolitą masę, łatwo, dokładnie wcieralną. W użyciu przyjemny, o miłej woni. Działa znakomicie w bólach gośćcowych różnych postaci, osobliwie w goście mięśniowym, postrzale, rwie kulszowej, nerwobólach itp. W działaniu szybki i często pewny nawet w wypadkach, gdy inne leki skutku nie wywierały. Skuteczność Sapomentholu stwierdzają liczne poświadczenia lekarskie, jakoteż badania, wykonane na klinice wiedeńskiej na oddziale III. Sposób użycia: Odpowiednie części ciała naciera się silnie, poczem owija wata lub flanelą. Do nabycia we wszystkich aptekach. Tylko w oryginalnych słoikach. Dozwolony w cesarstwie rosyjskiem przez zatwierdzenie Rady Lekarskiej i Ministerium spraw wewnętrznych w Petersburgu.

Powyższe przetwory są do nabycia we wszystkich aptekach. — Główny skład w aptece WP. Konstantego Wiszniewskiego w Krakowie.

Uprasza się celem otrzymania wyrobu właściwego, przepisując, używać zawsze formułki: **original. Matula.** Nazwy, marka, ochronna i opakowanie prawnie zastrzeżone. Broszury i próbki dla Panów Lekarzy darmo i oplatnie przesyła Laboratorium i Fabryka przetworów farmaceutycznych **EUGENIUSZA MATULI** w Radomyślu Wielkim.

Treść:

Prof. Dr L. Korczyński: Ze spostrzeżeń klinicznych o grypowym zapaleniu płuc w czasie epidemii grypy 1918/19 . . . str. 225

W sprawie wydawnictwa »Przełądu lekarskiego« . . . str. 227
Ogłoszenia.

Uripurin-Spiess

Granulki używane przy skazie moczanowej. Pudełko zawiera 50 gramów.

Valerianica-Spiess

(Essentia Valerianae compos.).

Preparat waleryanowy, używany przy histeryi. Flakon zawiera 100 gramów.

Vichy artific. Compr.-Spiess

Musujące tabletki sztucznej soli Vichy. Na szklankę zimnej wody 1—2 tabletki. Flakon zawiera 100 tabletek.

Pilosan-Spiess

Płyn wzmacniający włosy.

Codziennie natrzepywanie wzmacnia włosy, chroni je od wypadania i niszczy łupież. Pojemność flakonu 100 gramów.

Piperazinum effervescens Spiess

Glycérophosphate granulé Spiess

Glycérophosphate de fer granulé Spiess

Glycérophosphate de magnesium granulé Spiess

Glycérophosphate-Lecithine granulé Spiess

Forêtol Spiess

(Sal aromaticum pro balneo in capsulis).

Sól aromatyczna z wyciągiem igieł sosnowych, przeznaczona do kąpieli i wydzielająca w wodzie ciepłej zapach igliwia i ozon, posiadająca wpływ dodatni na serce, system nerwowy i drogi oddechowe, stosowana jako środek przeciwreumatyczny i odkażający.

Sposób użycia: przed wejściem do kąpieli wrzuca się kapsułkę do wody ciepłej. Jedna kapsułka wystarcza na jedną kąpiel.

Pudełko $\frac{1}{4}$ zawiera 6 kapsułek, pudełko $\frac{1}{2}$ zawiera 3 kapsułki.

Fructalein Spiess

(Pastilli laxantes).

Owocowy środek czyszczący, posiadający formę miękkich pastylek, zawierający jako czynnik działający fenolftaleinę i agar-agar, działający pewnie, bez objawów ubocznych.

Dawka: 1—2 sztuki w razie potrzeby. Pudełko zawiera 20 pastylek.

Hydrogenium hyperoxydat. stabilisatum Spiess

3%-towy utrwalony nadtlenek wodoru, nie podlegający samoistnemu rozkładowi.
Flakon zawiera około 100 gramów.

Liquor Ferri albuminati Spiess

Idealnie przygotowany preparat.

Stosuje się po $\frac{1}{2}$ —1 łyżeczce od kawy 3 razy dziennie z wodą lub mlekiem przed jedzeniem.

Flakon $\frac{1}{4}$ zawiera około 400 gram., flakon $\frac{1}{2}$ zawiera około 200 gram.

Purgenal Spiess

Tabulettae Phenolphthaleini à 01 g.

Stosuje się po 1 do 3 tabletek jako środek czyszczący. Pudełko zawiera 25 tabletek.

Salosant Spiess

(Capsulae Santalo-saloli).

Wewnętrzny środek przeciw rzeżączce.

Dawka: 3—4 razy dziennie po 3 pigułki. Zawartość pudełka — 60 pigulek.

204 b